

Biedrība "Latvijas Daudzbērnu ģimeņu apvienība"
Paceplīša iela 10, Rīga, LV-1030
Reģ. Nr. 40008003700
www.kustiba3plus.lv
laiks.gimenei@gmail.com
Tālrs.: +371 29481771

Rīga, 2026.gada 22.februārī

**Valsts prezidentam
Edgaram Rinkēviča kungam**

Par dalību diskusijā par Latvijas demogrāfijas politiku

Augsti godājamais Valsts prezidenta kungs!

Latvijas Daudzbērnu ģimeņu apvienība (*turpmāk - Apvienība*) un tajā ietilpstošās reģionālās daudzbērnu ģimeņu biedrības izsaka pateicību, ka turpiniet aktualizēt demogrāfiskās krīzes problemātiku, kā arī prasot valdības un parlamenta rīcību negatīvo demogrāfisko tendenču apturēšanai.

Apstiprinu savu dalību 2026.gada 6.marta diskusijā par Latvijas demogrāfijas politiku.

Pārrunās ar Apvienības dalīborganizācijām izvirzījām vairākus problēmu blokus, uz kuriem vēlamies vērst valsts prezidenta uzmanību (izvērstāk Pielikumā Nr.1).

1. Pozitīvie un negatīvie aspekti, vērtējot valsts ģimenes politikas īstenotāju rīcību, Valdības uzrāviena 4x4 plāna īstenošanu un 2026.g budžeta sadalījumu.
2. Sistemātisks no jauna pieņemto normatīvo aktu un budžeta izdevumu izvērtējuma trūkums demogrāfijas kontekstā, trūcīgo māsaimniecību interešu pārstāvniecības vakuums.
3. Pieredzes un zināšanu trūkums, kas aizkavē lēmumus par labu bērna ienākšanu ģimenē.
4. Preventīvs darbs ar ģimenēm vecāku iemaņu pilnveidošanai un ģimenes krīžu novēršanai, sadarbības tīkls katra bērna labbūtības monitorēšanai.
5. Pamatizglītības kvalitātes kritums un tālmācības aizliegšanas riski.
6. Situācijas pasliktināšanās attiecībā uz sieviešu-māmiņu sociālo drošību ilgtermiņā.
7. Vajadzībām un finansiālajām iespējām atbilstošu mājokļu trūkums mazturīgām māsaimniecībām ar bērniem.

8. Valsts apmaksātu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība bērniem un daudzbērnu māmiņām.
9. "Latvijas Goda ģimenes" programma daudzbērnu ģimenēm līdz jaunākā bērna pilngadībai.

Ar cieņu

Latvijas Daudzbērnu ģimeņu apvienības

Valdes priekšsēdētāja Elīna Treija

Latvijas Daudzbērnu ģimeņu apvienības vēstulei pievienojas:

Ilūciema daudzbērnu ģimeņu biedrība "IB PĒRLE"
 Liepājas daudzbērnu ģimeņu biedrība "DĒKLA"
 Vecumnieku daudzbērnu ģimeņu biedrība "Saulgrieze"
 Daudzbērnu ģimeņu biedrība "Puzle"
 Stopiņu novada daudzbērnu ģimeņu biedrība "MĀRA"
 Daugavpils biedrība "Lielas ģimenes"
 Jelgavas daudzbērnu ģimeņu biedrība "Goda ģimenes"
 Jelgavas novada daudzbērnu ģimeņu biedrība "Daudzbērnu Ozoli"
 Vidzemes lielo ģimeņu biedrība
 Talsu novada daudzbērnu ģimeņu biedrība
 Daudzbērnu ģimeņu biedrība "Ādažu Dižģimenes"
 Siguldas novada daudzbērnu ģimeņu apvienība
 Ventspils daudzbērnu ģimeņu biedrība

Pielikums Nr.1

1. *Pozitīvie un negatīvie aspekti, vērtējot valsts ģimenes politikas īstenotāju rīcību, E.Siliņas valdības uzrāviena 4x4 plāna īstenošanu un 2026.g budžeta sadalījumu.*

Pozitīvie aspekti:

- Valdība 2025.gada 22.jūlijā akceptējusi informatīvo ziņojumu "Par demogrāfiskās politikas attīstību" ar detalizētu rīcības plānu.
- Uzturlīdzekļu garantijas fonda izmaksāto uzturlīdzekļu apjoms palielināts līdz 80% no minimālajiem valsts noteiktajiem uzturlīdzekļiem.
- "Mātes un bērna plānā" paredzēti papildus līdzekļi mākslīgajai apaugļošanai.
- Papildus līdzekļi vispārējās izglītības atbalsta pasākumiem, mācību līdzekļu iegādei.

Negatīvie aspekti:

- **Valdība nav uzņēmusies atbildību** par nabadzības risku pieaugumu mājsaimniecībās ar trim un vairāk bērniem ¹

Nabadzības riska indekss pēc mājsaimniecības tipa (%)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Divi pieaugušie ar trim vai vairāk apgādībā esošiem bērniem	17,7	16,5	17,1	19,5	20,8	21,3

- Bērna kopšanas pabalsts palielināts tikai par 75%, kaut divus gadus tika solīts, ka palielinās 2,5 reizes no 171 EUR līdz 425 EUR. Rezultātā BKP palielinājums joprojām nekompensē zaudētos ienākumus par vidējās algas valstī saņēmējiem, kad tie aiziet bērna kopšanas atvaļinājumā.
- netika īstenota neviena nodokļu politikas izmaiņa, kas mazinātu ienākumu nevienlīdzību, kas veidojas mājsaimniecībās ar apgādājamiem bērniem salīdzinājumā ar bezbēnu mājsaimniecībām;
- netika palielināts universālais ģimenes valsts pabalsts, tādējādi, augošas inflācijas apstākļos, pasliktinājās materiālā labklājība ģimenēs, kur bērni pārsnieguši 1,5 gada vecumu.

2. *Sistemātisks no jauna pieņemto normatīvo aktu un budžeta izdevumu izvērtējuma trūkums demogrāfijas kontekstā. Trūcīgo mājsaimniecību interešu pārstāvēniecības vakuums.*

Visās normatīvo aktu anotācijās būtu jābūt sadaļai "ietekme uz demogrāfiskās lejupslīdes mazināšanu". Ideālā variantā anotācijas šajā sadaļā sniegtu neatkarīgu demogrāfijas eksperti sadarbībā ar nevalstisko sektoru.

Pēc mūsu novērojumiem, primāro vajadzību nepieejamība materiālās situācijas dēļ netiek uzskatītā kā problēma, kuru aktualizēšanu valsts vēlas veicināt, tādēļ publisko resursu sadalē nevalstiskajam sektoram (piem. SIF programmas) tādu organizāciju kapacitātes stiprināšana netiek atbalstīta.

Kopš 2024.gada Apvienība nav atradusi iespēju piesaistīt publiskos līdzekļus organizācijas kapacitātes stiprināšanai pamatdarbībai – daudzbērnu ģimeņu interešu aizstāvībai, lai ietekmētu valsts ģimeņu politiku. Diemžēl ne parlamenta, ne ministriju sēdēs, ne publiskajā telpā neredzam citas organizācijas, kas iestājas par mazāk turīgo ģimeņu ar bērniem vajadzību aizstāvību.

3. *Pieredzes un zināšanu trūkums, kas aizkavē lēmumus par labu bērna ienākšanu ģimenē.*

¹ https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__NN__NNR/NNR040/table/tableViewLayout1/

Reproduktīvi aktīvo vecumu (25-30 gadi) sasniedz arvien vairāk jauniešu, kas izauguši kā vienīgie bērni saviem vecākiem vai arī nepilnās ģimenēs. Jauniem cilvēkiem nav izpratne ne par vecāku pienākumiem un kopdarbu bērnu audzināšanā, ne atbildību par bērnu, ne priekšstats par bezizmēra mīlestību un dzīves piepildījumu, ko vecākam sniegs bērna piedzimšana.

Publiskajā telpā un izglītības saturā nav jābaidās no valstiska aicinājuma veidot ģimenes, laist pasaulē un audzināt bērnus; publisko vēstījumu, pozitīvo pieredzi, padomu stāstiem jāsniedz visas informatīvās telpas, kurās atrodas reproduktīvi aktīvā vecuma jaunieši.

Lai arī valsts palielina finansiālo atbalstu mākslīgajai apaugļošanai, sievietes netiek savlaicīgi un pietiekami izglītotas par vēlīnās grūtniecības bioloģiskajiem riskiem un auglības straujo samazināšanos ar vecumu, tādējādi radot maldīgu pārliecību, ka IVF spēj aizkavēt bioloģisko pulksteni.

Pašreizējā sistēmā valsts atbalsts ir gandrīz pilnībā koncentrēts uz mākslīgo apaugļošanu, praktiski izslēdzot pastāvīgu un sistemātisku ginekologu un andrologu iesaisti agrīnā neauglības diagnostikā un konservatīvā ārstēšanā, kas samazina iespējas risināt problēmu dabiskā ceļā.

Sabiedrībā un politikas līmenī līdz šim nav nopietni izdiskutētas mākslīgās apaugļošanas ētiskās sekas, īpaši saistībā ar embriju masveida iesaldēšanu, to ilgstošu uzglabāšanu un vēlāku likteni, kas rada nopietnus morālus un juridiskus jautājumus.

4. Preventīvs darbs ar ģimenēm vecāku iemaņu pilnveidošanai un ģimenes krīžu novēršanai, sadarbības tīkls katra bērna labbūtības monitorēšanai.

Lai preventīvi novērstu krīzes ģimenēs, kad pret bērnu jau vērsta vardarbība vai bērns ir ilgstoši pamests novārtā, ir:

- jāveicina sabiedrības modrība un izpratne, kādās situācijās ir jāiejaucas, jāpaaugstinājas, jālūdz atbildīgo institūciju palīdzība;
- jāprasa lielāka ģimenes ārstu atbildība regulāri novērtēt savu pacientu-bērnu veselības stāvokli;
- pirmskolām un vispārīgajām skolām jāuzņemas ne tikai izglītības, bet arī sociālā funkcija - jānodrošina pietiekams pedagogu un atbalsta personāla resurss izglītības iestādēs, lai paspētu novērtēt ne tikai bērna sekmes, bet pamanīt katra bērna emocionālo labbūtību;
- jāpalielina pašvaldību sociālo darbinieku resurss, kas veic mentordarbu ar ģimenēm.

5. Pamatizglītības kvalitātes kritums un tālmācības aizliegšanas riski.

Sākumskolas pārdzīvo 2015.-2018.gada augstos dzimstības rādītājus, tiek veidotas pārāk lielas klases ar pārāk maz pedagogiskajiem un atbalsta personāla resursiem. Iekļaujošā izglītība nerezultējas individuālu bērna izglītības vajadzību apmierināšanā, tieši otrādi – dažādu zināšanu apguves kapacitātes bērni lielās klasēs rada vienlīdz lielas mācīšanās grūtības kā bērniem, tā pedagogiem.

Bērniem ar krievu valodu kā dzimto valodu iztrūkst latviešu valodas zināšanas, lai pilnvērtīgi mācītos un nepalēninātu mācību darbu klasēs. Intensīva latviešu valodas apguve ir jāīsteno pirmskolās ar pedagogiem, kuri ir latviešu valodas “nesēji”, proti, latviešu valoda ir jābūt viņu dzimtajai valodai vai valodai, ko viņi lieto ģimenē.

Sasteigta tālmācības izglītības programmu ierobežošana nav ņēmusi vērā bērnu vajadzības un iemeslus, kādēļ tie mācās tālmācībā. Valstiski pareizi ir uzturēt un izveidot arī valsts tālmācības programmu visām klašu grupām, gadījumiem, ja drošības apsvērumu dēļ būtu uz laiku jāslēdz klātienē skolas.

6. *Situācijas pasliktināšanās attiecībā uz sieviešu-māmiņu sociālo drošību ilgtermiņā.*

Turpinot izmaksāt 75% no aprēķinātā vecāku pabalsta strādājošam vecākam (tētim), palielināt jauno māmiņu skaits, kas, atrodoties bērna kopšanas atvaļinājumā, paliek bez sociālajām garantijām – iemaksām pensiju kapitālā un bezdarba apdrošināšanas, kā arī bez darba stāža (ja bērna kopšanas periodā nav darba attiecību). 2025.gadā jau 17% māmiņu palika bez sociālajām garantijām, kam būs negatīva ietekme pēc bērna kopšanas atvaļinājuma un sasniedzot pensijas vecumu. Netika atbalstīts Apvienības priekšlikums atsaistīt Bērna kopšanas pabalstu no Vecāku pabalsta, kas ļautu bērna kopšanas pabalstu un ar to saistītās sociālās apdrošināšanas iemaksas saņemt māmiņai, kas atrodas bērna kopšanas atvaļinājumā.

7. *Vajadzībām un finansiālajām iespējām atbilstošu mājokļu trūkums mazuļiem ar bērniem.*

Lai arī kopš 2022.gada no ES Atveseļošanās fonda ir novirzīti 102 miljoni EUR zemas īres maksas mājokļu (1128 dzīvokļu) būvniecībai reģionos, kur vismaz 1/3 dzīvokļu būs 3-istabu, tas ir nepietiekami, lai mazinātu pārapdzīvotību, ar kādu saskarās ģimenes ar bērniem (vismaz 25% daudz bērnu ģimenēm uz vienu mājāsaimniecības locekli ir līdz 10 kvadrātmetriem).

Iztrūka uzlabojumu ALTUM un BALSTS programmā. Demogrāfisko lietu padomē tika solīts atbalstīt Apvienības priekšlikumu ieviest BALSTS grantu papildinājumu, kas sedzot daļu aizdevuma saistību, ja hipotekārā kredīta atmaksas periodā ģimenē piedzimst nākamais bērns. Diemžēl solītais netika pildīts. Ilgstoši nav celti BALSTS programmas grantu apmēri, attiecīgi tie vairs nesedz sākotnēji plānoto pirmo iemaksu, jo ir ievērojami pieaugušas būvniecības un jaunu mājokļu cenas.

Joprojām nav neviena mājokļu atbalsta instrumenta mājāsaimniecībām ar bērniem, kuru ienākumi ir zem vidējiem valstī, bet virs trūcīgas mājāsaimniecības sliekšņa (kad visdrīzāk var pretendēt uz mājokļa pabalstu).

Līdz 0/02/2026 nav tikusi novērsta netaisnība, ko nosaka Sociālo pakalpojumu un palīdzības likuma 35.panta 3.daļā atrunātie mājokļa pabalsta koeficienti. Ģimenes ar bērniem ir ierindotas ceturtajā viszemāk atbalstāmajā kategorijā ar koeficientu 1.3. Tiesību normas netaisnīgums ir divos aspektos – pirmkārt, nevar piemērot vienādu atbalstu mājāsaimniecībai ar apgādājamiem bērniem un mājāsaimniecībai ar darbaspējīgām personām bez bērniem; otrkārt, koeficients nosaka, cik mājāsaimniecībai drīkst palikt uz rokas pēc mājokļu izmaksu segšanas citiem izdevumiem. Ģimeņu ar bērniem gadījumā šī summa nesedz pat Labklājības ministrijas izstrādātā Mājāsaimniecību relatīvā izdevumu groza ģimenei nepieciešamās pārtikas izmaksas.

8. *Valsts apmaksātu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība bērniem un mammām ar pieciem un vairāk bērniem.*

Atsevišķi bērnu veselības aprūpes speciālisti nav pieejami ne par valsts kvotām, ne par maksu. Bērnu Klīniskās Universitātes slimnīcā ir vairāk nekā 6 mēnešu gaidīšanas rindas bez konkrētiem vizīšu laikiem vairākiem speciālistiem, kas nav sasniedzami arī citur Latvijā. Nav nodrošināta ģimenes ārsta vadīta atveseļošanās ceļa karte bērniem ar sarežģītākiem saslimšanas gadījumiem, kur nepieciešama vairāki diagnostikas izmeklējumi un dažādu speciālistu iesaiste.

Arvien nepieejamāka ir veselības aprūpe vecākiem, ja tiem nav pieejamas darba devēju apmaksātas privātās veselības apdrošināšanas polises. Īpaši smagi tas skar piecu un vairāk bērnu mātes, kurām, iespējams, nav bijusi iespēja veidot konstantu karjeru un darba devēja novērtējumu, apmaksājot veselības apdrošināšanu. Pārsniedzot 40 gadu vecumu, tās strauji sāk izjust veselības pasliktināšanos

vairāku grūtniecību un ilgstošās bērnu barošanas un nēsāšanas dēļ. Esam lūguši Labklājības ministriju izvērtēt, vai mātes ar pieciem un vairāk bērniem papildināt Ārstniecības likuma 3.panta 2.daļu, nosakot ka arī mātēm ar pieciem un vairāk bērniem veselības aprūpe ir prioritāra, kā arī iekļaut šo grupu Veselības aprūpes finansēšanas likuma 6.panta 2.daļā, atbrīvojot no pacienta līdzmaksājuma.

9. *“Latvijas Goda ģimenes” programma daudzbērnu ģimenēm līdz jaunākā bērna pilngadībai.*

Šī iniciatīva tiek vērtēta Labklājības ministrijā un ceram uz labvēlīgu risinājumu.